

ІСТОРІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ: традиція та перспективи

HISTORIOGRAPHY OF UKRAINIAN PHILOSOPHY: Tradition and Perspectives

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Не буде перебільшенням твердити, що історіографія української філософії є найстарішим тяглим україномовним філософським дискурсом, започаткованим ще «Українськими джерелами до історії філософії» (Львів, 1908) Василя Щурата. Упродовж XX століття відбувається становлення цього дискурсу як власне історіографії: від першої спроби сконструювати цілісну історію у «Нарисах з історії філософії на Україні» (Прага, 1931) Дмитра Чижевського до «Історії української філософії» (Київ, 1996) Вілена Горського, що пропонує багатовимірну і багаторівневу картину, яку автор у назві своєї книги визначив як «українську філософію». Становлення історіографії української філософії позначене невпинним відкриттям нових «українських джерел до історії філософії», що спричинилося до постійного напруження між історико-філософською оповіддю, яка завжди укладає свій канон, ігноруючи невідповідні її ідейним настановам історико-філософські феномени й інтерпретуючи включені до канону феномени лише у межах таких настанов, та логікою дослідження цих історико-філософських феноменів, яка завжди намагається підважити будь-який канон. Не менш важливим чинником цього становлення була також конфліктна взаємодія діаспорних та радянських досліджень, аж поки здобуття Україною незалежності не поставило крапку в їхніх заочних дискусіях, встановивши консенсус щодо єдиного канону історії української філософії, який ми бачимо у численних пострадянських підручниках.

Проте доба Незалежності не перетворила цей канон на місце пам'яті та комеморації, і згаданий процес невпинного відкриття нових предметів дослідження продовжився, часто набуваючи характеру «перевідкриття»: його предметами стали передусім численні «білі плями», тобто історико-філософські феномени, які з тих чи тих причин залишалися недослідженими чи малодослідженими упродовж «короткого XX століття». Важливим чинником пострадянських трансформацій історіографії української філософії стала

її взаємодія з іншими історіографіями філософії, що спонукало до використання у ній нових методів, підходів і, зрештою, до відмови від успадкованих ще з радянського чи раннього пострадянського періоду схем. Мірою того, як збільшувалася історична та ідейна дистанція, яка відділяє сучасну українську філософію від її безпосереднього минулого — радянської філософії в УРСР — остання почала перетворюватися на новий предмет історико-філософського дослідження. Зрештою, із завершенням пострадянського періоду, запитання «що таке українська філософія?» поступово перемістилося із суто історико-філософської площини у площину аналізу функціонування філософії та філософських інституцій в Україні.

Всі ці процеси не могли не спонукати до перегляду ідейних настанов історіографії української філософії, а також особливостей її становлення і розвитку як філософського дискурсу, окремі аспекти яких розкривають статті тематичної добірки цього числа «Філософської думки».

Сергій ЙОСИПЕНКО